

Visietekst

Trajectbegeleiding in DBSO

1 Inleiding

In het Vlor-advies van 20 januari 2004 stelt de Raad Secundair Onderwijs dat het deeltijds beroepssecundair onderwijs moet streven naar een alternerend systeem gebaseerd op een voltijds engagement. Dit impliceert dat de jongeren duidelijk bereid moeten zijn om zich ook buiten de 15 wekelijkse lestijden te engageren. Hiertegenover moeten evenwaardige inspanningen staan van de centra DBSO, de overheid en de sociale partners zodat deeltijds leren zonder werkplekopleiding of andere relevante ervaring niet langer een optie blijft.

Voor het centrum DBSO vertaalt dit engagement zich in een individuele trajectbegeleiding die leidt naar alternerende tewerkstelling (of een valabel equivalent).

In dit document wordt specifiek ingegaan op het concept hiervan. Deze visietekst hoort men te beschouwen als een mogelijke inspiratiebron voor de werking van de centra DBSO. Het kan en mag niet de bedoeling zijn de aangereikte elementen om te zetten in regelgeving. Trajectbegeleiding is immers een samenspel van verschillende actoren. Daarom is er een duidelijke nood aan een geïntegreerd beleid over trajectbegeleiding. Deze visietekst gaat echter enkel in op de benadering vanuit de centra DBSO.

De Raad Secundair Onderwijs keurde deze visietekst goed op zijn vergadering van 23 november 2004.

2 Beschrijving

Trajectbegeleiding is een procesbegeleiding die erop gericht is DBSO-jongeren actief te ondersteunen in het toeleiden naar de arbeidsmarkt. Dit veronderstelt maatwerk en resultaatgerichtheid. Voor iedere jongere wordt een individueel, aangepast stappenplan uitgetekend met als finale doelstelling de transitie naar de arbeidsmarkt. De jongere dient alle kansen te krijgen om hierin zijn verantwoordelijkheid op te nemen zodat een volwaardige participatie aan het normaal economisch arbeidscircuit kan gerealiseerd worden.

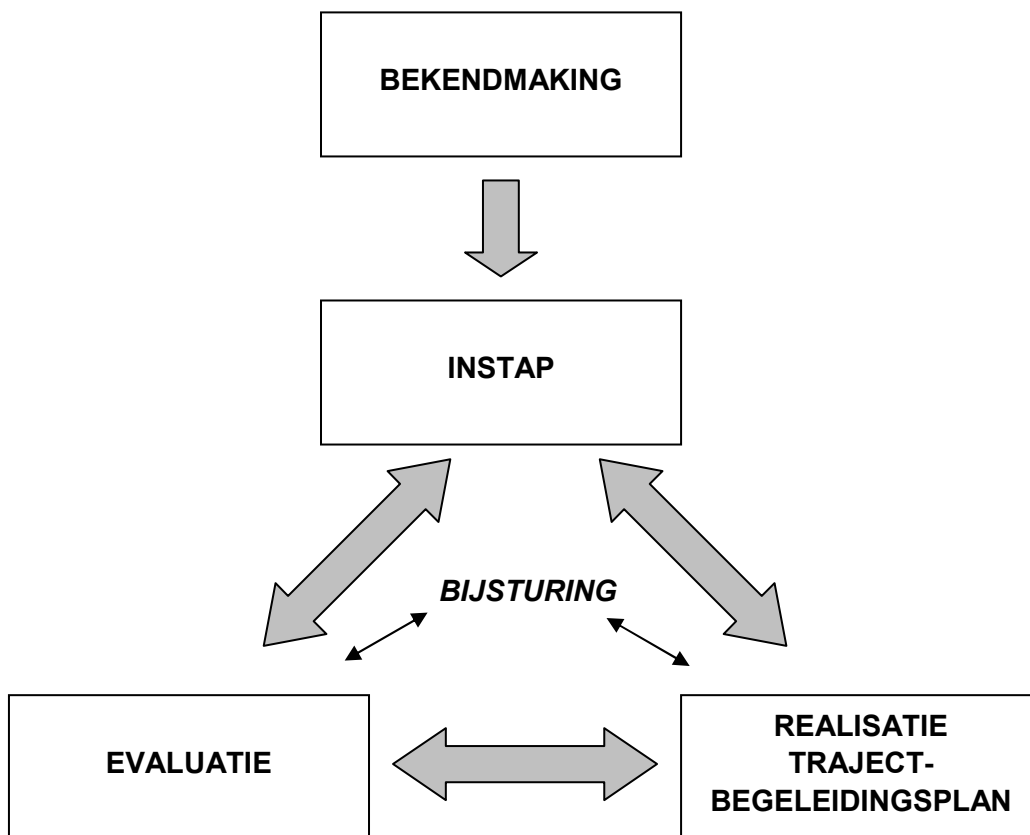
Trajectbegeleiding veronderstelt verregaande en gestructureerde vormen van samenwerking met verschillende instanties en/of bedrijven. De trajectbegeleider is hierbij de spilfiguur.

Trajectbegeleiding is inherent aan de opleiding van de jongere en garandeert een individuele ondersteuning zowel vóór, tijdens als na de tewerkstelling binnen de opleiding.

Trajectbegeleiding is, binnen het opleidings- en opvoedingsconcept, een opdracht van het centrum DBSO. De centra moeten immers werken aan de persoonlijkheidsvorming van de jongeren zodat zij zich kritisch-creatief kunnen integreren in de samenleving. Dit betekent dat de jongeren in staat zijn om een beroepsleven uit te bouwen, zorgtaken op te nemen en zich maatschappelijk te engageren.

De volgende fases worden onderscheiden in het geheel van de trajectbegeleiding:

- 1 bekendmaking
- 2 instapfase
 - intake
 - analyse van de begeleidingsvraag
 - overleg met alle betrokkenen
 - opstellen van het trajectbegeleidingsplan
- 3 realisatie van het trajectbegeleidingsplan
 - overleg met alle betrokkenen in functie van mogelijke acties
- 4 evaluatie en bijsturing

3 Uitgangspunten

Trajectbegeleiding maakt integraal deel uit van de opleiding. Dit veronderstelt de volgende uitgangspunten:

- *Respect voor de keuze van de jongere*
Trajectbegeleiding dient de opleidingskeuze van de jongere te respecteren en ermee rekening te houden.
- *Integrale benadering*
Trajectbegeleiding vertrekt vanuit een integrale benadering van de situatie van elke individuele jongere. Dit betekent dat trajectbegeleiding oog heeft voor de

verschillende levensdomeinen van de jongere zoals persoonlijk welzijn, sociale relaties, opleiding, arbeid, lichamelijke en psychische gezondheid, maatschappelijke participatie, financiën, enz.

Dit veronderstelt ook sensibilisering van en samenwerking met de verschillende actoren op het vlak van welzijn, gezondheid, onderwijs, tewerkstelling, cultuur, sport, huisvesting, enz.

- *Samenwerking in een bredere context*

Trajectbegeleiders moeten er zich bewust van zijn dat ze werken binnen een specifieke onderwijscontext waar aandacht voor de jongere een belangrijk gegeven is. In functie van de integrale benadering van de jongere bouwen zij een netwerk uit tussen de diverse actoren. De trajectbegeleiders nemen daartoe een constructieve houding aan tegenover de missie, de opdrachten en de gedragsregels van de verschillende actoren van dit netwerk.

- *Methodisch werken*

Trajectbegeleiding vereist een methodologie waarin doel- en actiebegrip, fasering, opvolging, bijsturing en evaluatie belangrijke elementen zijn.

- *Continuïteit*

Trajectbegeleiding is een dynamisch en cyclisch proces dat continuïteit gedurende de ganse begeleidingsperiode waarborgt.

4 Taken

Het aanbieden, toeleiden, opvolgen, afstemmen en bijsturen van het trajectbegeleidingsaanbod resulteert in de volgende taken:

De trajectbegeleider

- geeft de jongere de kans zijn vragen, problemen en verwachtingen over zichzelf en over de consequenties, de beleving en de invulling van zijn tewerkstelling te verduidelijken;
- informeert de jongere over de inhoud en het belang van de tewerkstellingsmogelijkheden, oriënteert hem, verwijst hem eventueel door en volgt hem op;
- motiveert de jongere;
- overlegt structureel met het CLB om visies en voorstellen op elkaar af te stemmen tot een gemeenschappelijk gedragen benadering;
- stelt in samenspraak met de jongere, de betrokken leraren en het CLB een individueel en gefaseerd trajectbegeleidingsplan op, volgt het op en stuurt bij indien nodig;
- bespreekt het overeengekomen trajectbegeleidingsplan met de ouders of de vertegenwoordigers van de jongere;
- legt een trajectbegeleidingsdossier aan: gevolgde opleidingen, behaalde attesten, voortrajecten, tewerkstellingen, enz;
- verschaft, in samenspraak met de jongere, alle relevante informatie aan de betrokken leerkrachten van het centrum DBSO;
- signaleert leemten in het opleidingsaanbod.

5 Methodologie

5.1 Methodische beginselen

- Dynamisch en cyclisch proces

Trajectbegeleiding is een dynamisch en cyclisch proces. Naar aanleiding van nieuwe vragen, noden of behoeften en van scharniermomenten tijdens de opleiding en de tewerkstelling kunnen bepaalde fasen hernomen worden. Er dient flexibel en dynamisch te worden omgegaan met de opeenvolging ervan. De verschillende fasen van de trajectbegeleiding worden opgenomen in het leerlingendossier.

- Overleg en samenwerking

Trajectbegeleiding steunt in eerste instantie op voortdurend overleg en samenwerking met alle betrokken actoren.

- Werkzame verhouding tussen de jongere en de trajectbegeleider

Er wordt gestreefd naar een programma dat optimaal is afgestemd op de jongere. Een degelijke communicatie tussen de jongere en de trajectbegeleider vormt dan ook de beste basis voor het uitstippelen van de doelen.

Van de trajectbegeleider vraagt dit erkenning en respect voor de jongere, voor zijn leefwereld en beleving, voor zijn wensen en verwachtingen, voor zijn competenties, voor zijn autonomie en het aanmoedigen van zijn actieve medewerking en zelfwerkzaamheid.

Van de jongere vraagt dit erkenning en respect voor de persoon van de trajectbegeleider, voor de mogelijkheden en de beperkingen van het trajectbegeleidingsproces. Dit vereist ook een geëngageerde medewerking van de jongere en de bereidheid om zijn situatie bespreekbaar te stellen.

- Evenwicht

Trajectbegeleiding bewaakt en bewaart een evenwicht op meerdere vlakken.

- *Structuur en flexibiliteit*

Het is de taak van de trajectbegeleider om een zo duidelijk mogelijk beeld te krijgen van een vaak complexe situatie. Om dit te kunnen realiseren dient de trajectbegeleider systematisch en gestructureerd tewerk te gaan.

Het opsplitsen van de trajectbegeleiding in meerdere fasen biedt hiertoe mogelijkheden. Deze fasering mag echter geen hinderpaal vormen voor een flexibel verloop.

- *Streven naar integrale benadering en respect voor de privacy*

Een integrale benadering betekent ook dat een jongere zich steeds moet kunnen beroepen op zijn privacy en/of op wat voor hem (nog) niet bespreekbaar is.

- *Afstand en nabijheid*

Een integrale benadering vraagt tevens een grote openheid naar en voor de jongere. De trajectbegeleider mag hierin echter niet te ver gaan. Naast nabijheid moet er ook een zekere afstand tussen de jongere en de trajectbegeleider bewaard blijven.

5.2 Trajectbegeleidingsfases

Het concept van trajectbegeleiding mag geen loodzware procedure tot gevolg hebben. Sommige jongeren zullen bijvoorbeeld geen nood hebben aan één of meerdere van de hieronder opgenomen fases. Het is de taak van de trajectbegeleider om samen met het leerkrachtenteam en het begeleidend CLB te bepalen welke fases en bijhorende acties mogelijk nuttig kunnen zijn voor elke individuele jongere.

5.2.1 Bekendmaking

De trajectbegeleiding kan op verschillende manieren bekendgemaakt worden:

- schriftelijk (foldertje e.d.)
- groepsvoorstelling
- persoonlijk, pro-actieve contactname

De voorstelling van de trajectbegeleiding staat centraal en de trajectbegeleider kan dan reeds de eerste informatie over het mogelijk tewerkstellingsaanbod verschaffen.

5.2.2 Instapfase

- Intake

De intake bestaat uit informatie-uitwisseling tussen de jongere en de trajectbegeleider. Dit proces is nooit af omwille van mogelijke wijzigingen in de situatie van de jongere waardoor nieuwe inzichten kunnen ontstaan, nieuwe vragen kunnen opduiken, enz.

De jongere moet de trajectbegeleiding aanvaarden. De trajectbegeleider licht toe waarom bepaalde vragen gesteld worden en wat met de verkregen informatie zal gebeuren.

Het verhaal van de jongere dient zo 'objectief' mogelijk en zonder persoonlijke interpretaties in kaart te worden gebracht.

- Analyse van de begeleidingsvraag

De trajectbegeleider interpreteert en analyseert de bekomen informatie. (zie bijlage).

- Overleg met klassenraad en CLB

De analyse wordt besproken met de klassenraad en het CLB. Het toelichten van de verschillende visies, interpretaties en beoordelingen is een onderdeel van een proces van onderlinge afstemming. Hieruit wordt een voorlopig trajectbegeleidingsplan opgesteld.

- Geïntegreerd trajectbegeleidingsplan

Dit voorlopige trajectbegeleidingsplan bestaat uit een (verzameling van) voorstel(len) en wordt vervolgens besproken met de jongere en zijn ouders of vertegenwoordigers.

Dit overleg resulteert in een definitief trajectbegeleidingsplan dat gedragen wordt door de jongere, de trajectbegeleider, de betrokken leerkrachten en de CLB-verantwoordelijke.

In overleg met de jongere wordt een handelingsplan opgesteld dat stapsgewijs de mogelijke acties naar deeltijdse tewerkstelling beschrijft.

Indien nodig kan de begeleider een aangepast voortraject uitwerken.

5.2.3 Realisatie

Trajectbegeleiding impliceert overleg met

- de jongere

De trajectbegeleider blijft samen met de jongere het proces kritisch bewaken en opvolgen. Zij gaan na of de geleverde begeleiding nog steeds beantwoordt aan de vooropgestelde doelen.

de werkgever en de sociale diensten

De trajectbegeleider krijgt op geregelde en afgesproken tijdstippen relevante informatie vanuit het bedrijf waar de jongere tewerkgesteld is of vanuit het voortraject dat hij doorloopt. Hiernaast wordt ook noodzakelijke informatie verzameld vanuit sociale diensten. Deze informatie wordt telkens besproken met de jongere.

- de begeleidende klassenraad en het CLB

De trajectbegeleider deelt de relevante informatie mee aan de klassenraad en het CLB zodat de trajectbegeleiding optimaal wordt afgestemd op de totale opleiding van de jongere.

Hierdoor ontstaat coördinatie, continuïteit en adequaatheid op het vlak van de begeleiding waarbinnen verschillende mogelijke acties kunnen geformuleerd worden:

- *Opleiding basisvaardigheden*

Soms beschikt een jongere niet over een aantal competenties zoals taal- en rekenvaardigheden die noodzakelijk zijn voor een inschakeling op de arbeidsmarkt. Hij moet dan de kans krijgen deze aan te leren.

- *Training sociale vaardigheden en persoonsgerichte vorming*

Sommige persoonlijkheidsgebonden kenmerken zoals gebrek aan communicatieve vaardigheden of onvoldoende inzicht in de eigen situatie, kunnen de kansen op een baan of het behoud ervan aanzienlijk verminderen. Binnen een traject worden dan ook opleidingsonderdelen aangeboden die zich richten op de arbeidsattitudes, de assertiviteit, de kennis inzake sociale zekerheid, enz.

- *Sollicitatietraining en begeleiding*

De sollicitatie is het cruciale aansluitingsmoment tussen het traject en de tewerkstelling. Voor, tijdens en na de sollicitatie krijgen de jongeren de kans om zich de nodige vaardigheden, attitudes en kennis eigen te maken om hun weg te vinden in de diverse recruiteringskanalen.

- *Ontwikkelen van beroepsgerichte competenties*

In de opleiding worden de nodige kennis, vaardigheden en attitudes bijgebracht om efficiënt te functioneren in een specifiek beroep. Daarbij wordt rekening gehouden met het ontwikkelen van beroepsgerichte competenties die noodzakelijk zijn voor de deeltijdse tewerkstelling in een specifiek bedrijf.

- *Werkplekopleiding*

Werkplekopleiding geldt als een essentieel onderdeel van de totale opleiding en biedt tevens een belangrijke opstap naar de latere tewerkstelling.

5.2.4 Evaluatie

Zowel het trajectbegeleidingsplan als het verloop van het proces worden voortdurend kritisch geëvalueerd in functie van een kwaliteitsvolle begeleiding en een goede onderlinge samenwerking van de actoren. Het welbevinden van de jongere neemt hier een centrale plaats in. Vanuit de evaluatie kan het trajectbegeleidingsplan bijgestuurd worden in overleg met de jongere.

Bijlage

Leidraad bij de analyse van de begeleidingsvraag

Identificatie van de begeleidingsvraag

- Welke vragen, noden en behoeften heeft de jongere?
- In welke mate is hij zich hiervan bewust?
- In welke mate heeft de jongere een zicht op de omvang van zijn vragen, noden en behoeften?

Situering van de begeleidingsvraag

- Waar situeer ik als trajectbegeleider de vragen, noden en behoeften van de jongere?
- In welke mate is de jongere zich bewust van de oorzaken hiervan?

Keuze van de vragen, noden en behoeften waaraan zal gewerkt worden

- Welke vragen, noden of behoeften vragen een dringende aanpak?
- Waaraan zouden we eerst willen werken?
- Welke aandachtspunten moeten in het oog worden gehouden tijdens de verdere begeleiding?

Analyse van de gewenste situatie

- Welke situatie of toestand willen we bereiken?
- Wat is de meest haalbare situatie op welke termijn?

Veranderingsanalyse

- In welke mate is de jongere veranderingsgericht om aan zijn situatie te werken?
- Waaraan wil of kan hij niet werken?
- Welke tekorten in kennis, vaardigheden en attitudes van deze jongere vormen een belemmering voor de oplossingen?
- Welke eigen krachtbronnen en vaardigheden van de jongere kunnen aangesproken worden in de verdere begeleiding?

Verschilpunten visie trajectbegeleider - visie jongere

- Op welke van de vorige punten verschilt de visie van de trajectbegeleider met die van de jongere?